

Wydawnictwo Lex Manual



Skrypt z Kodeksu postępowania cywilnego

Adwokat Michał Wysocki

Michał Wysocki
Adwokat

Skrypt z
Kodeksu postępowania
cywilnego

Stan prawny: 10 września 2025 r.

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny i edukacyjny - nie stanowi wiążącej porady prawnej lub podatkowej, a autor i wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za jej wykorzystanie. Podczas przygotowywania tekstu dochowano starań, by informacje zamieszczone w publikacji były zgodne z obowiązującym stanem prawnym. Nie gwarantujemy ich aktualności w późniejszym czasie (w szczególności w przypadku zmiany stanu prawnego).

Na przygotowanie tej publikacji poświęcono wiele czasu i sił, dlatego prosimy, by jej nie udostępniać, kserować lub w inny sposób reprodukować. Nieuprawniona dystrybucja stanowi złamanie prawa.

Lex Manual



© Wydawnictwo Lex Manual

Pila 2025

ISBN 978-83-964248-8-4

Spis treści

Wstęp	13
Skróty	14
Przepisy ogólne.....	15
Postępowanie rozpoznawcze	18
Proces.....	18
Sąd	18
Właściwość sądu	18
Przepis wstępny	18
Właściwość rzeczowa	19
Podstawy właściwości	19
Wartość przedmiotu sporu	20
Właściwość miejscowa.....	21
Właściwość ogólna	21
Właściwość przemienne.....	22
Właściwość wyłączna	24
Przepisy szczególne	25
Skład sądu	26
Wylączenie sędziego	28
Prokurator.....	30
Organizacje pozarządowe	31
Państwowa Inspekcja Pracy.....	32
Powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów	33
Podmioty uprawnione do udziału w postępowaniu na podstawie odrębnych przepisów.....	34
Strony	35
Zdolność sądowa i procesowa	35
Współuczestnictwo w sporze.....	37
Interwencja główna i uboczna	38
Przypozwanie	40
Pełnomocnicy procesowi.....	41
Koszty procesu.....	45

Zwrot kosztów procesu	45
Pomoc prawna z urzędu	49
Postępowanie	55
Przepisy ogólne o czynnościach procesowych.....	55
Pisma procesowe	55
Doręczenia	61
Posiedzenia sądowe.....	69
Terminy	76
Uchybienie i przywrócenie terminu	77
Zawieszenie postępowania.....	78
Postępowanie przed sądami pierwszej instancji.....	83
Mediacja i postępowanie pojednawcze	83
Mediacja	83
Postępowanie pojednawcze	88
Pozew.....	89
Organizacja postępowania.....	96
Rozprawa.....	102
Dowody.....	108
Przedmiot i ocena dowodów	108
Postępowanie dowodowe.....	109
Przepisy ogólne	109
Dokumenty	111
Zeznania świadków.....	114
Opinia biegłych	118
Oględziny	121
Przesłuchanie stron	122
Inne środki dowodowe	124
Zabezpieczenie dowodów	125
Orzeczenia	126
Wyroki	126
Wydanie wyroku.....	126
Natychmiastowa wykonalność wyroków	131
Wyroki zaoczne.....	133

Sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroków	136
Nakazy zapłaty.....	137
Postanowienia sądu	138
Prawomocność orzeczeń.....	140
Środki odwoławcze.....	141
Apelacja	141
Zażalenie.....	149
Skarga kasacyjna	154
Skarga na orzeczenie referendarza sądowego.....	159
Wznowienie postępowania	161
Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.....	165
Postępowania odrębne	168
Postępowanie w sprawach małżeńskich	168
Przepisy ogólne.....	168
Sprawy o rozwód i o separację	170
Inne sprawy	173
Postępowanie w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi	175
Postępowanie w sprawach gospodarczych	178
Postępowanie z udziałem konsumentów.....	182
Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.....	184
Przepisy ogólne.....	184
Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy	189
Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych	191
Postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania.....	196
Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową.....	197
Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki.....	202
Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty	204
Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego	206
Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji rynku wodno-kanalizacyjnego.....	208
Postępowanie w sprawach własności intelektualnej.....	210
Przepisy ogólne.....	210
Zabezpieczenie środka dowodowego	212

Wyjawienie lub wydanie środka dowodowego	215
Wezwanie do udzielenia informacji.....	217
Powództwa szczególne	220
Postępowanie nakazowe i upominawcze	222
Przepisy ogólne.....	222
Postępowanie nakazowe.....	224
Postępowanie upominawcze	227
Postępowanie uproszczone	228
Europejskie postępowania w sprawach transgranicznych	231
Europejskie postępowanie nakazowe	231
Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń.....	233
Postępowania elektroniczne	234
Postępowanie nieprocesowe	237
Przepisy ogólne	237
Przepisy dla poszczególnych rodzajów spraw.....	243
Sprawy z zakresu prawa osobowego	243
Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu.....	243
Postępowanie o uznanie za zmarłego	243
Postępowanie o stwierdzenie zgonu.....	245
Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu	246
Ubezwłasnowolnienie.....	247
Przepisy ogólne	247
Doradca tymczasowy.....	249
Postępowanie.....	250
Sprawy z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.....	253
Sprawy z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli	258
Sprawy małżeńskie	258
Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze.....	261
Przepisy ogólne	261
Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi.....	265
Sprawy o przysposobienie.....	270
Sprawy z zakresu opieki	273

Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką	274
Sprawy dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem	278
Sprawy z zakresu kurateli	280
Sprawy z zakresu prawa rzeczowego	283
Przepisy ogólne	283
Stwierdzenie zasiedzenia	284
Przepadek rzeczy	285
Przepadek rzeczy na podstawie prawa celnego	285
Przepadek pojazdów	286
Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem	287
Zniesienie współwłasności	288
Ustanowienie drogi koniecznej i służebności przesyłu	290
Postępowanie wieczystoksięgowe	291
Sprawy z zakresu prawa spadkowego	296
Przepisy wstępne	296
Zabezpieczenie spadku, wykaz inwentarza i spis inwentarza	297
Przyjęcie lub odrzucenie spadku	303
Ogłoszenie testamentu	305
Wyjawienie przedmiotów spadkowych	306
Przesłuchanie świadków testamentu ustnego	308
Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu	309
Sprawy dotyczące zarządu sukcesyjnego	310
Zarząd spadku nieobjętego	311
Stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego	312
Dział spadku	315
Inne sprawy spadkowe	317
Sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego	318
Sprawy z zakresu prawa pracy	319
Sprawy depozytowe	320
Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego	320

Zwrot depozytu sądowego składającemu i wydanie depozytu sądowego uprawnionemu	323
Postępowanie w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu....	324
Postępowanie rejestrowe.....	325
Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt	328
Postępowanie zabezpieczające.....	330
Przepisy ogólne.....	330
Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych.....	336
Inne wypadki zabezpieczenia	342
Postępowanie egzekucyjne	347
Przepisy ogólne.....	347
Organy egzekucyjne, ich właściwość i postępowanie w ogólności	347
Tytuły egzekucyjne i klauzula wykonalności	359
Zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego.....	368
Stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty	370
Zaświadczenie dotyczące orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń	371
Zaświadczenia dotyczące orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach cywilnych i handlowych	372
Zaświadczenia dotyczące orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej.....	373
Wyciągi z orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach alimentacyjnych.....	374
Zaświadczenia dotyczące orzeczeń obejmujących środki ochrony w sprawach cywilnych.....	375
Wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne.....	376
Zawieszenie i umorzenie postępowania.....	386
Ograniczenia egzekucji.....	391
Powództwa przeciwegzekucyjne.....	398
Egzekucja świadczeń pieniężnych	400
Egzekucja z ruchomości	400
Zajęcie	400
Sprzedaż	405

Sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej	411
Egzekucja z wynagrodzenia za pracę	415
Egzekucja z rachunków bankowych	419
Egzekucja z innych wierzytelności.....	424
Egzekucja z innych praw majątkowych	430
Wyjawienie majątku	436
Egzekucja z nieruchomości	439
Przepisy wstępne.....	439
Zajęcie	440
Opis i oszacowanie	445
Obwieszczenie o licytacji	448
Warunki licytacyjne	451
Licytacja.....	453
Sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej.....	456
Przybicie	460
Przysądzenie własności	462
Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego	464
Uproszczona egzekucja z nieruchomości	466
Egzekucja ze statków morskich	468
Podział sumy uzyskanej z egzekucji	470
Przepisy ogólne	470
Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z wynagrodzenia za pracę.....	475
Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych	476
Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości	477
Przepisy szczególne o egzekucji.....	479
Egzekucja świadczeń niepieniężnych	479
Przepisy szczególne o egzekucji z udziałem Skarbu Państwa oraz przedsiębiorców	486
Przepisy ogólne	486
Egzekucja przez zarząd przymusowy.....	488
Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego.....	492

Egzekucja w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej.....	495
Egzekucja świadczeń alimentacyjnych	496
Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego	498
Jurysdykcja krajowa	498
Przepisy ogólne	498
Jurysdykcja krajowa w procesie	500
Jurysdykcja krajowa w postępowaniu nieprocesowym	504
Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym	508
Immunitet sądowy i egzekucyjny	509
Postępowanie	512
Zdolność sądowa i procesowa	512
Zabezpieczenie kosztów procesu	513
Zwolnienie cudzoziemców od kosztów sądowych.....	515
Pomoc prawna	516
Zabezpieczenie dowodów	520
Zagraniczne dokumenty urzędowe.....	521
Czynności dotyczące spadku po cudzoziemcach.....	522
Europejskie poświadczenie spadkowe	523
Uzasadnienie prawomocnych orzeczeń i wydawanie zaświadczeń	525
Wniosek o uchylenie wyroku wydanego w sprawie alimentacyjnej	526
Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym	527
Uznanie i stwierdzenie wykonalności.....	529
Uznanie orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych	529
Wykonalność orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych oraz ugód zawartych przed takimi sądami i organami lub przez nie zatwierdzonych	531
Uznanie i wykonanie niektórych orzeczeń sądów państw członkowskich Unii Europejskiej oraz pochodzących z tych państw ugód, dokumentów urzędowych i porozumień	533
Przepisy ogólne	533
Wykonanie	535

Odmowa uznania lub wykonania.....	539
Sąd polubowny (arbitrażowy)	540
Przepisy ogólne.....	540
Zapis na sąd polubowny	542
Skład sądu polubownego.....	545
Właściwość sądu polubownego	548
Postępowanie przed sądem polubownym	550
Wyrok sądu polubownego i zakończenie postępowania	553
Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego	556
Uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej	558

Wstęp

O tym, że nauka prawa nie należy do prostych zdań, mogą opowiedzieć wszyscy studenci tego kierunku, a także każdy, kto w trakcie swojego życia musiał przyswoić większą partię prawniczej wiedzy. Skuteczność nauki bardzo często wynika z jakości oraz formy dobranych materiałów edukacyjnych, które ułatwiają zapamiętywanie tekstu prawnego i przyswajanie rządzących nim zależności.

Niniejsze opracowanie jest wynikiem kilkunastoletniego doświadczenia autora w tworzeniu prawniczych opracowań, ze szczególnym uwzględnieniem skryptów. Dobrze przygotowany skrypt nie tylko niewyobrażalnie skraca czas, jaki należy poświęcić na naukę, ale także zdecydowanie ją ułatwia. Szersze omówienie zasad dotyczących nauki ze skryptów znajduje się w książce **Jak uczyć się prawa?** Z tego i podobnych skryptów skorzystało do tej pory tysiące osób, chwając sobie jakość i przejrzystość przyjętej formy.

Oddając w Wasze ręce skrypt z Kodeksu postępowania cywilnego należy wyjaśnić, że nie jest on w stu procentach powtórzeniem treści przepisów. Tam, gdzie istniała taka możliwość, materiał grupowano w przyswajalne partie, powszechnie zastosowano także wyróżnienia najważniejszych słów danego zagadnienia.

Skrypt jest zgodny z obowiązującym stanem prawnym. Z uwagi na przyjętą formę, czasami stosowano w nim pewne uproszczenia. Z tego też powodu przygotowując się do nauki lub pracy z Kodeksem, warto choć raz przeczytać go od deski do deski.

By pobudzić mózg do działania oraz zmniejszyć i tak obszerne rozmiary skryptu, zastosowano szereg skrótów, które zostały wyjaśnione w dalszej części pracy. W zależności od kontekstu, skrót dotyczyć może liczby pojedynczej lub mnogiej danego wyrażenia.

Michał Wysocki
adwokat

Skróty

W opracowaniu wykorzystano następujące skróty

- **BIP** – Biuletyn Informacji Publicznej;
- **EPN** – europejskie postępowanie nakazowe;
- **EPU** – elektroniczne postępowanie upominawcze;
- **KC** – Kodeks cywilny;
- **KK** – Kodeks karny;
- **KKW** – Kodeks karny wykonawczy;
- **KP** – Kodeks pracy;
- **KPA** – Kodeks postępowania administracyjnego;
- **KPC** – Kodeks postępowania cywilnego;
- **KPK** – Kodeks postępowania karnego;
- **KRO** – Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
- **KRS** – Krajowy Rejestr Sądowy;
- **KSH** – Kodeks spółek handlowych;
- **KW** – księga wieczysta;
- **MS** – Minister Sprawiedliwości;
- **MSiG** – Monitor Sądowy i Gospodarczy;
- **PG** – Prokurator Generalny;
- **PGRP** – Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej;
- **RP** – Rzeczpospolita Polska;
- **RPD** – Rzecznik Praw Dziecka;
- **RPO** – Rzecznik Praw Obywatelskich;
- **SA** – Sąd apelacyjny;
- **SN** – Sąd Najwyższy;
- **SP** – Skarb Państwa;
- **SR** – Sąd rejonowy;
- **SO** – Sąd okręgowy;
- **UKE** - Urząd Komunikacji Elektronicznej;
- **UOKiK** - Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów;
- **URE** – Urząd Regulacji Energetyki;
- **UTK** - Urząd Transportu Kolejowego;
- **WPS** – wartość przedmiotu sporu;
- **WPZ** – wartość przedmiotu zaskarżenia;
- **ZUS** – Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Przepisy ogólne

Sprawy cywilne:

1. **sprawy cywilne** - sprawy ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz inne sprawy, do których przepisy KPC stosuje się z mocy ustaw szczególnych
2. **KPC normuje postępowanie** sądowe w sprawach cywilnych
3. do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są **sądy powszechne**, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz SN
4. **nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym** sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów

Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są:

1. dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami
2. dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek
3. przedstawiać dowody

Nadużycie prawa procesowego:

1. strona lub uczestnik postępowania
2. nie może czynić z uprawnienia użytku niezgodnego z celem, dla którego je ustanowiono

Szybkość postępowania:

1. sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy
2. strony i uczestnicy postępowania obowiązani są przytaczać wszystkie fakty i dowody bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko

Udział prokuratora:

1. prokurator może żądać wszczęcia postępowania w każdej sprawie i wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu, jeżeli według jego oceny wymaga tego ochrona praworządności, praw obywateli lub interesu społecznego
2. w sprawach niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego prokurator może wytaczać powództwa tylko w wypadkach wskazanych w ustawie

Jawność postępowania:

1. rozpoznawanie spraw odbywa się jawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej
2. **przeglądanie akt:**
 1. strony i uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy i otrzymywać odpisy, kopie lub wyciągi z tych akt

2. przeglądanie akt sprawy oraz udostępnianie stronom i uczestnikom postępowania odpisów, kopii lub wyciągów z akt sprawy może się odbywać za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe
3. strony i uczestnicy postępowania mają prawo do otrzymania z akt sprawy zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku, chyba że protokół został sporządzony wyłącznie pisemnie
4. przewodniczący wydaje z akt sprawy zapis dźwięku, jeżeli wydaniu zapisu obrazu i dźwięku sprzeciwia się ważny interes publiczny lub prywatny
3. **posiedzenie odbyło się przy drzwiach zamkniętych** - strony i uczestnicy postępowania mają prawo do otrzymania z akt sprawy jedynie zapisu dźwięku

Utrwalanie posiedzenia:

1. **nie jest wymagane zezwolenie sądu na utrwalanie** przez strony lub uczestników postępowania przebiegu posiedzeń i innych czynności sądowych, przy których są obecni, za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk
2. **strony i uczestnicy postępowania muszą uprzedzić sąd o zamiarze utrwalenia** przebiegu posiedzenia lub innej czynności sądowej za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk
3. **sąd zakazuje utrwalenia przebiegu posiedzenia lub innej czynności sądowej**, jeżeli:
 1. posiedzenie lub jego część odbywa się przy drzwiach zamkniętych
 2. sprzeciwia się temu względ na prawidłowość postępowania

Związywanie wyrokiem karnym:

1. **ustalenia** wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego **wyroku skazującego** co do popełnienia przestępstwa **wiążą sąd w postępowaniu cywilnym**
2. **osoba, która nie była oskarżona**, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną

Tryb postępowania:

1. **zasada** - sąd rozpoznaje sprawy **w procesie**, chyba że ustawa stanowi inaczej
2. w wypadkach przewidzianych w ustawie sąd rozpoznaje sprawy według przepisów o postępowaniach odrębnych
3. przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w KPC, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej

Pozostałe kwestie:

1. **pouczenia stron** - w razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielić stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych

2. **organizacje pozarządowe** - organizacje pozarządowe, których zadanie statutowe nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą dla ochrony praw obywateli, w wypadkach przewidzianych w ustawie, wszcząć postępowanie oraz wziąć udział w toczącym się postępowaniu
3. **ugoda sądowa** - w sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd dąży w każdym stanie postępowania do ich ugodowego załatwienia, w szczególności przez nakłanianie stron do mediacji
4. **roszczenia z przestępstwa** - roszczenia majątkowe wynikające z przestępstwa mogą być dochodzone w postępowaniu cywilnym albo w wypadkach w ustawie przewidzianych w postępowaniu karnym

Postępowanie rozpoznawcze

Proces

Sąd

Właściwość sądu

Przepis wstępny

1. sąd właściwy w chwili wniesienia pozwu pozostaje właściwy aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy
2. sąd nie może uznać, że jest niewłaściwy, jeżeli w toku postępowania stał się właściwy

Właściwość rzeczowa

Podstawy właściwości

Właściwość sądu:

1. **zasada** - **SR** rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość SO
2. **do właściwości SO należą sprawy:**
 1. o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie przysposobienia;
 2. o roszczenia wynikające z Prawa prasowego
 3. o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa sto tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym
 4. o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale spółdzielni
 5. o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną
 6. o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem
 7. o roszczenia wynikające z naruszenia praw przysługujących na mocy przepisów o ochronie danych osobowych

Przekazanie sprawy SO:

1. przy rozpoznawaniu sprawy w SR powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości - sąd ten może przekazać sprawę do rozpoznania SO
2. postanowienie o przekazaniu sprawy **wymaga uzasadnienia**
3. **odmowa:**
 1. przed pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę SO może odmówić przyjęcia sprawy do rozpoznania i zwrócić ją SR, jeżeli uzna, że poważne wątpliwości nie zachodzą
 2. postanowienie zapada w składzie trzech sędziów i wymaga uzasadnienia
 3. ponowne przekazanie tej samej sprawy przez SR nie jest dopuszczalne

Wartość przedmiotu sporu

Wartość przedmiotu sporu:

1. **w sprawach o roszczenia pieniężne** podana kwota pieniężna stanowi WPS
2. **w innych sprawach majątkowych** powód obowiązany jest oznaczyć w pozwie kwotą pieniężną WPS
3. **do WPS nie wlicza się** odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego
4. **powód dochodzi pozwem kilku roszczeń** - zlicza się ich wartość
5. **w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się** WPS stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok - za cały czas ich trwania

Regulacje szczególne:

1. **najem** - w sprawach o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu lub dzierżawy, o wydanie albo odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy, WPS stanowi przy umowach zawartych na czas oznaczony - suma czynszu za czas sporny, lecz nie więcej niż za rok; przy umowach zawartych na czas nieoznaczony - suma czynszu za okres trzech miesięcy
2. **pracownicy** - w sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy WPS stanowi, przy umowach na czas określony - suma wynagrodzenia za pracę za okres sporny, lecz nie więcej niż za rok, a przy umowach na czas nieokreślony - za okres jednego roku
3. **nieruchomości** - w sprawach o wydanie nieruchomości posiadanej bez tytułu prawnego lub na podstawie tytułu innego niż najem lub dzierżawa WPS oblicza się przyjmując, stosownie do rodzaju nieruchomości i sposobu korzystania z niej, podaną przez powoda sumę odpowiadającą trzymiesięcznemu czynszowi najmu lub dzierżawy należnemu od danego rodzaju nieruchomości
4. **zabezpieczenie** - w sprawach o zabezpieczenie, zastaw lub hipotekę WPS stanowi suma wierzytelności (przedmiot zabezpieczenia lub zastawu ma mniejszą wartość niż wierzytelność - rozstrzyga wartość mniejsza)

Ustalenie:

1. **sąd może sprawdzić WPS** oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie
2. **po doręczeniu pozwu sprawdzenie nastąpić może jedynie na zarzut pozwanego**, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy
3. **sąd w wyniku sprawdzenia WPS uzna się za niewłaściwy** - przekaze sprawę sądowi właściwemu (**jest kilka sądów właściwych** - przekaze temu z nich, który wskaże powód)
4. po ustaleniu przez sąd **WPS nie podlega ponownemu badaniu** w dalszym toku postępowania

Właściwość miejscowa

Właściwość ogólna

1. **zasada** - powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania (ustalane według KC)
2. **pozwany nie ma miejsca zamieszkania w Polsce** - ogólną właściwość oznacza się według miejsca jego pobytu w Polsce, a gdy nie jest ono znane lub nie leży w Polsce - według ostatniego miejsca zamieszkania pozwanego w Polsce
3. **powództwo przeciwko SP** wytacza się według siedziby państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie
4. **powództwo przeciwko osobie prawnej lub innemu podmiotowi** niebędącemu osobą fizyczną wytacza się według miejsca ich siedziby

Właściwość przemienna

Zasada:

1. powództwo w sprawach opisanych niżej można wytoczyć według przepisów o właściwości ogólnej lub właściwości przemiennej
2. przepisów o właściwości przemiennej nie stosuje się w sprawach przeciwko konsumentom

Poszczególne rodzaje spraw:

1. **alimenty oraz ustalenie pochodzenia dziecka i związane z tym roszczenia** - według miejsca zamieszkania osoby uprawnionej
2. **roszczenie majątkowe przeciwko przedsiębiorcy** - sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tego zakładu lub oddziału
3. **roszczenie z czynu niedozwolonego** - sąd, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę
4. **ochrona dóbr osobistych naruszonych przy wykorzystaniu środków masowego przekazu** - sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda
5. **zapłata należności za prowadzenie sprawy** - sąd miejsca, gdzie pełnomocnik procesowy sprawę prowadził
6. **roszczenie ze stosunku najmu lub dzierżawy nieruchomości** - sąd miejsca położenia nieruchomości
7. **powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku** - sąd miejsca płatności (kilku zobowiązanych z weksla lub czeku można łącznie pozwać przed sąd miejsca płatności lub sąd właściwości ogólnej dla akceptanta albo wystawcy weksla własnego lub czeku)

Roszczenia z umów:

1. **powództwo o** zawarcie umowy, ustalenie jej treści, o zmianę umowy oraz o ustalenie istnienia umowy, o jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, a także o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy
2. można wytoczyć przed sąd **miejsca jej wykonania**
3. za miejsce wykonania umowy uważa się miejsce spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umów danego rodzaju, w szczególności w przypadku:
 1. **sprzedaży rzeczy ruchomych** - miejsce, do którego rzeczy te zgodnie z umową zostały lub miały zostać dostarczone
 2. **świadczenia usług** - miejsce, w którym usługi zgodnie z umową były lub miały być świadczone
4. w przypadku wątpliwości miejsce wykonania umowy **powinno być stwierdzone dokumentem**

Czynności bankowe:

1. powództwo o roszczenie wynikające z czynności bankowej przeciwko bankowi, innej jednostce organizacyjnej uprawnionej do wykonywania czynności bankowych lub ich następcom prawnym można wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda
2. powyższe stosuje się także do powództwa przeciwko bankowi hipotecznemu lub jego następcy prawnemu o roszczenie wynikające z czynności banku hipotecznego

Nieruchomości:

1. **właściwość wyłączna dotyczy powództw o:**
 1. własność lub inne prawa rzeczowe na nieruchomości
 2. posiadanie nieruchomości
 3. roszczenia wynikające z art. 231 KC (budowla na cudzym gruncie)
 4. roszczenia wynikające z art. 224-228 i art. 230 KC (roszczenia związane z posiadaniem), o ile są związane z nieruchomością
2. **zasada** - wytacza się wyłącznie przed **sąd miejsca położenia nieruchomości**, a jeśli przedmiotem sporu jest służebność gruntowa, właściwość oznacza się według położenia nieruchomości obciążonej
3. **właściwość wyłączna rozciąga się na roszczenia osobiste** związane z prawami rzeczowymi i dochodzone łącznie z nimi przeciwko temu samemu pozwanemu
4. **sąd właściwy może na zgodny wniosek stron przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu**, jeżeli przemawiają za tym względy celowości

Pozostałe rodzaje spraw:

1. **spadki** - powództwo z tytułu dziedziczenia, zachowku, zapisu, polecenia oraz innych rozrządzeń testamentowych wytacza się wyłącznie przed sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy, a jeżeli miejsca jego zwykłego pobytu w Polsce nie da się ustalić, przed sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część
2. **członkostwo w spółdzielni** - powództwo ze stosunku członkostwa spółdzielni, spółki lub stowarzyszenia wytacza się wyłącznie według miejsca ich siedziby
3. **małżeństwo:**
 1. powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się wyłącznie przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu
 2. z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a jeżeli i tej podstawy nie ma - sąd miejsca zamieszkania powoda
4. **rodzicielstwo** - powództwo ze stosunku między rodzicami a dziećmi oraz między przysposabiającym a przysposobionym wytacza się wyłącznie przed sąd miejsca zamieszkania powoda, jeżeli brak jest podstaw do wytoczenia powództwa według przepisów o właściwości ogólnej

Przepisy szczególne

Wybór sądu:

1. **uzasadniona jest właściwość kilku sądów albo jeżeli powództwo wytacza się przeciwko kilku osobom, dla których według przepisów o właściwości ogólnej właściwe są różne sądy** - wybór między tymi sądami należy do powoda
2. to samo dotyczy wypadku, gdy **nieruchomość**, której położenie jest podstawą oznaczenia właściwości sądu, **jest położona w kilku okręgach sądowych**

Wyznaczenie przez sąd przełożony:

1. **sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności** - sąd nad nim przełożony wyznaczy inny sąd równorzędny
2. o wyznaczenie innego sądu równorzędnego występuje sąd właściwy

Przekazanie sprawy:

1. **SN może przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu** z sądem występującym, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności względ na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego
2. o przekazanie sprawy może wystąpić sąd właściwy

Jeśli stroną postępowania jest SP reprezentowany przez sąd:

1. **właściwy do rozpoznania sprawy** - sąd z urzędu przedstawia akta sądowi przełożonemu, który przekazuje je sądowi równorzędnemu z przedstawiającym
2. **przełożony nad sądem właściwym do rozpoznania sprawy** - sąd właściwy do rozpoznania sprawy z urzędu przedstawia akta sprawy temu sądowi przełożonemu, który przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu z sądem przedstawiającym, mającemu siedzibę poza obszarem właściwości sądu przekazującego

Wyznaczenie przez SN:

1. **na podstawie przepisów KPC nie można ustalić właściwości miejscowej** - SN oznaczy sąd, przed który należy wytoczyć powództwo
2. o oznaczenie sądu, przed który należy wytoczyć powództwo, występuje sąd, do którego wpłynął pozew

Właściwość umowna:

1. **strony mogą umówić się na piśmie** o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących w przyszłości wyniknąć z oznaczonego stosunku prawnego
2. **sąd ten będzie wyłącznie właściwy**, jeżeli strony nie postanowiły inaczej lub jeżeli powód nie złożył pozwu w EPU
3. **strony mogą ograniczyć umową pisemną prawo wyboru powoda** pomiędzy kilku sądami właściwymi dla takich sporów
4. strony **nie mogą zmieniać właściwości wyłącznej**